

คำนำ

เอกสารวิชา **กรรมวิทยา** นี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความจริงในเรื่องของกฎแห่งการกระทำ เป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลในระดับละเอียดลุ่มลึกซับซ้อน นึกคิดเอาก็ไม่ได้ อันเป็นกฎเกณฑ์สากลของโลกธาตุหรือจักรวาล ซึ่งไม่เกี่ยวกับความเชื่อหรือลัทธิในศาสนาใดหรือกฎเกณฑ์ของสังคมใดทั้งสิ้น ซึ่งถูกค้นพบจากความรู้เห็นด้วยกรรมวิบากญาณทัศนะอันบริสุทธิ์ของผู้มีบารมีสูงสุดคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาแล้ว จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจแล้วจะสามารถเลือกออกแบบพฤติกรรมชีวิตให้กับตนเองได้อย่างถูกต้อง

วิชา กรรมวิทยานี้ ได้ใช้หนังสืออภิธรรมัตถสังคหะมาเป็นเค้าโครงของเนื้อหา ส่วนรายละเอียดเพิ่มเติม ได้นำมาจากพระไตรปิฎกบ้าง อรรถกถาบ้าง ตลอดจนคัมภีร์หรือตำราของท่านอาจารย์ยุคใหม่หลายท่านที่อธิบายขยายความให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่วนภาคปฏิบัติเสริม ได้นำมาจากคำสอนของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย ซึ่งคณะผู้จัดทำเห็นว่าง่ายต่อการนำไปปฏิบัติของนักศึกษา จะทำให้วิชานี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดทำเอกสารประจำวิชานี้ แม้จะมีการตรวจทานและตรวจแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาหลายครั้ง แต่ก็อาจจะมีสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หากท่านผู้อ่านแล้วได้พบข้อผิดพลาดด้านใดก็ตาม ขอได้โปรดให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลให้การปรับปรุงพัฒนาเนื้อหาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป และคณะผู้จัดทำต้องขอขอบพระคุณและอนุโมทนาบุญกับท่านเจ้าของตำราหรือบทความตามที่ระบุไว้ในบรรณานุกรมท้ายเล่มหรือมิได้ระบุก็ตาม ที่คณะผู้จัดทำได้อ่านตำราหรือบทความของท่านนำมาประมวลเป็นความรู้ไว้ในเอกสารชุดนี้ด้วย

คณะผู้จัดทำหลักสูตรอภิธรรมศึกษา

สำนักเรียนพระอภิธรรม วัดพระธรรมกาย

พฤษภาคม ๒๕๖๓

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

(พระไตรปิฎก เล่ม/ข้อ/หน้า) , อรรถกถาและฎีกา เล่ม/หน้า)

คัมภีร์ที่ใช้อ้างอิงในที่นี้ใช้ พระไตรปิฎกที่มีอรรถกถาอยู่รวมเล่มเดียวกัน ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (มก.) เล่มแปลภาษาไทย ตัวย่อจะมีเพียง เล่ม/หน้า หากมีอรรถกถาด้วยก็จะเพิ่มตัว **อ.** ต่อด้วย หากเป็นฉบับภาษาไทยหรือบาลีก็จะวงเล็บด้วย แล้วจึงตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น **วิ.มหาวิ.(บาลี)** ถ้ามีอรรถกถาก็จะเป็น **วิ.มหาวิ.อ.(ไทย)** หมายถึง **วินัยปิฎก มหาวีรังก์ อรรถกถา สมันตปาสาทิกา** ฉบับแปลภาษาไทย

หากใช้คัมภีร์อื่นนอกจากฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ก็จะระบุที่มาให้ชัดเจนเฉพาะเล่มไป เช่น สารตถ.(ฎีกาวินัย) 1/23 หมายถึง ฎีกาพระวินัย ชื่อสารตถที่ปณี

พระวินัยปิฎก

วิ.มหาวิ.	วินัยปิฎก มหาวีรังก์
วิ.ภิกขุณี.	วินัยปิฎก ภิกขุณีวิรังก์
วิ.มหา.	วินัยปิฎก มหาวรรค
วิ.จุฬ.	วินัยปิฎก จุฬวรรค
วิ.ป.	วินัยปิฎก ปริวารวรรค

ชื่อย่อตัวหน้าพระวินัยคือ วิ. บางแห่งใช้ วินย. พระวินัยมีอรรถกถาชื่อ สมันตปาสาทิกา

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค
ที.มหา.	ทีฆนิกาย มหาวรรค
ที.ปา	ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค
	ทีฆนิกายมีอรรถกถาชื่อ สุมังคลวิลาสินี
ม.ฌ.	มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์
ม.ม.	มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์
ม.อุ.	มัชฌิมนิกาย อุปปัณณาสก์
	มัชฌิมนิกายมีอรรถกถาชื่อ ปปัญจสุทนี

ส.ส.	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค		
ส.นิ.	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค		
ส.ข.	สังยุตตนิกาย	ขันธวรรค		
ส.สพ.	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค		
ส.มหา.	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค		
อง.เอกก.	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	อง.สตุตก.	อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต
อง.ทุก.	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	อง.อฏฐก.	อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต
อง.ติก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	อง.นวก.	อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต
อง.จตุกก.	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	อง.ทสก.	อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต
อง.ปญจก.	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	อง.เอกาทสก.	อังคุตตรนิกาย เอกาทสกนิบาต
อง.ฉก.	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต		
ข.ข.	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	ข.เถรี.	ขุททกนิกาย เถรีคาถา
ข.ธ.	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	ข.ชา.	ขุททกนิกาย ชาดก
ข.อุ.	ขุททกนิกาย	อุทาน	ข.ม.	ขุททกนิกาย มหานิเทศ
ข.อิติ.	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	ข.จุฬ.	ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ
ข.สุ.	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	ข.ป.	ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค
ข.วิ.	ขุททกนิกาย	วิมานวัตถุ	ข.อป.	ขุททกนิกาย อปทาน
ข.เป.	ขุททกนิกาย	เปตวัตถุ	ข.พุทธ.	ขุททกนิกาย พุทธวงศ์
ข.เถร.	ขุททกนิกาย	เถรคาถา	ข.จรียา	ขุททกนิกาย จรียาปิฎก

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ส.	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	บางแห่งใช้ชื่อย่อเป็น อภิ.ธ.
อภิ.วิ.	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	
อภิ.ธ.	อภิธรรมปิฎก	ชาตุกถา	
อภิ.ป.	อภิธรรมปิฎก	บุคคลบัญญัติ	
อภิ.ก.	อภิธรรมปิฎก	กถาวัตถุ	
อภิ.ย.	อภิธรรมปิฎก	ยมก	
อภิ.ป.	อภิธรรมปิฎก	ปฏิจจนา	

คัมภีร์อรรถกถาอื่น ๆ

วิสุทฺธิ.	วิสุทฺธิมรรค
มิลินฺท.	มิลินทปัญหา
เนตฺติ.	เนตติปการณ

คัมภีร์ฎีกา

มฺกคฺล.	มํกคัลลตถทีปนี
วชิร.	วชิรพุทฺธิ
สํารตฺถ.	สํารตถทีปนี
วิมตฺติ.	วิมตฺติวโนทนี
กํงฺขา.ฎีก.	กํงฺขาวิตฺตธนีฎีกา
กํงฺขา.นวฎีก.	กํงฺขาวิตฺตธนีอภินวฎีกา
ที.ฎีก.	ทีฆนิกาย ฎีกา
สี.ฎีก.	สีลขันธ์วรรค อภินวฎีกา
ม.ฎีก.	มัชฌิมนิกาย ฎีกา
ลํ.ฎีก.	ลํยุตฺตนิกาย ฎีกา
อํ.ฎีก.	อํงคฺตตรนิกาย ฎีกา
วิสุทฺธิ.ฎีกา	วิสุทฺธิมรรค มหาฎีกา(ปรมัตถมัญจุสา)
มณิสมญฺช.	มณิสารมัญจุสา
ขุทฺท.ฎีก.	ขุทฺทลิกขาฎีกา

สารบัญ

คำนำ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

	หน้า
บทที่ ๑ เบ็ดเตล็ดเรื่องกรรม.....	1-10
๑. ความหมายของกรรม.....	2
๒. ทำไมต้องรู้เรื่องกรรม.....	4
๓. ประเภทของกรรม.....	10
บทที่ ๒ กรรมว่าโดยฐานที่ให้ผล.....	11- 84
๑. อกุศลกรรม	13
๑.๑. อกุศลกรรมทางกายทวาร ๓	
๑.) ปาณาติบาต.....	16
๒.) อทินนาทาน.....	23
๓.) กาเมสุมิฉฉาจาร.....	29
๑.๒. อกุศลกรรมทางวจีทวาร ๔	
๑.) มุสาวาท.....	39
๒.) ปิสุณวาจา.....	41
๓.) พรุสวาจา.....	44
๔.) สัมผัปปลาปะ.....	46
๑.๓. อกุศลกรรมทางมโนทวาร ๓	
๑.) อภิชฌา.....	49
๒.) พยาบาท.....	52

๓.) มิฉนาทิจุ.....	53
จัดอตุลกรรณบถ ๑๐ โดยอาการ ๕.....	59
๒. กามาวจรตุลกรรณ	
ตุลกรรณทาทวาร ๓ วรต ๓.....	63
บุญกรรยวตถ ๑๐.....	70
การสงเคราะห้จัดบุญกรรย ๑๐ ในทาน คีล ทาวนา.....	78
๓. รูปาวจรตุลกรรณ.....	81
๔. อรูปาวจรตุลกรรณ.....	83
บทที่ ๒.๑. การใหผลของกรรณ	85 -109
๑. การใหผลของอตุลกรรณ	86
๒. การใหผลของกามาวจรตุลกรรณ.....	88
๒.๑. อำนาจพิเศษของกามาวจรตุลกรรณ.....	89
๒.๒. การจำแนกอกกัฏฐตุลและโอมกตุลโดยอปรปรเจตนา.....	92
๒.๓. แสดงการสงผลของตเหตุก และทเหตุกตุล.....	93
๒.๔. สรุปลผลของกามาวจรตุลโดยบุคคลาธิฐาน.....	95
๓. การใหผลของรูปาวจรตุลกรรณ.....	100
๔. การใหผลของอรูปาวจรตุลกรรณ.....	108
ตารางแสดงปากฐานะ กรรณ และผลตามภูมิ(ภพที่เกด).....	109
บทที่ ๓ กรรณว่าโดยหน้ที่	110-122
๑. ชนกรรณ.....	111
๒. อุปตถัมภกรรณ.....	112
๓. อุปปีฬกรรณ.....	115
๔. อุปฆาตกรรณ.....	118
สรุปเร่อง กรรณว่าโดยหน้ที่.....	121

บทที่ ๔	กรรมว่าโดยลำดับการให้ผล.....	123-135
๑.	ครุกรรม.....	124
๒.	อาสันนกรรม.....	126
๓.	อาจิณณกรรม.....	129
๔.	กฏัตตากรรม.....	132
	สรุปเรื่อง กรรมที่ให้ผลตามลำดับ ๔.....	134
บทที่ ๕	กรรมว่าโดยเวลาให้ผล.....	136-153
๑.	ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม	137
๒.	อุปัชชเวทนียกรรม.....	141
๓.	อปราปรียเวทนียกรรม.....	142
๔.	อโหสิกรรม.....	146
	วิธีแก้กรรมชั่วให้เป็นอโหสิกรรมหรือให้อ่อนกำลังลง.....	149
	สรุปเรื่อง กรรมที่ให้ผลตามเวลา ๔.....	152
บทที่ ๖	ปกิณณกะเรื่องกรรมจากพระสูตร.....	154 -176
๑.	ต้นเหตุแห่งกรรม.....	154
๒.	เหตุเกิดแห่งกรรม.....	155
	ภาพแสดงการเกิดกรรม.....	157
๓.	จดชัวยังไม่ได้ ก็ควรให้ทาน.....	158
๔.	ยังครุ่นคิด ก็ยังต้องเกิดอีก.....	159
๕.	ทำกรรมเพื่อความสิ้นกรรม.....	160
๖.	กรรม ๔ ประการ.....	161
๗.	ทำกรรมเจือกันให้ผลอย่างไร.....	162
๘.	อย่าด่วนสรุปเรื่องกรรม.....	163
๙.	การให้ผลของกรรมต่างกัน.....	170

๑๐. ร่วมกรรมกัน แต่ให้ผลต่างกัน.....	172
๑๑. การฆ่าสัตว์ไม่ได้ทำให้ร่าย.....	174

บรรณานุกรม กรรมวิทยา

พระญาณธชะ (แลตีสยาตอ). **อภิธัมมัตถสังคหะ และ ปรมัตถที่ปนี**. แปลโดย พระคันธสาราภิงค์

กรุงเทพฯ : ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, ครั้งที่ 1 มกราคม 2546

ขุนสรพกิจโกศล , ผู้รวบรวม. **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่ ๔ วิถีมุตตสังคหวิภาค** กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครั้งที่ 4 มิถุนายน 2534

บุญมี เมฆางกูร และบุษกร เมฆางกูร , ผู้รวบรวม. **คู่มือการศึกษาพระอภิธัมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ ๔**

ตอนที่ ๒ วิถีมุตตสังคหวิภาค กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2545

คณะกรรมการแผนกวิชาการ กองการวิปัสสนาธุระ. **อธิบายอภิธัมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ ๔**

วิถีมุตตสังคหวิภาค กรุงเทพฯ : ครั้งที่ 1 2505

ทวี ผลสมภพ, ผู้เรียบเรียง. **ปรัชญาอภิธรรม** กรุงเทพฯ : กิ่งจันทร์การพิมพ์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะมนุษยศาสตร์. 20 มิถุนายน 2526

วิศิษฐ์ ชัยสุวรรณ, ผู้รวบรวมและเรียบเรียง . **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมทางไปรษณีย์** กรุงเทพฯ :

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ครั้งที่ 4 สิงหาคม 2545

(อัดสำเนา)